

LÄR OM KÄRNVAPEN

Förändring i kärnvapenarsenaler

Även om det tar tid, så pågår en löpande nedrustning av kärnvapenstaternas arsenaler. Tyvärr pågår parallellt med minskningen i antal en utveckling av kapacitet och finess av existerande kärnvapen. Ett problem som uppmärksammats både av fredsrörelsen och av flera icke-kärnvapenstater är tendensen att utveckla taktiska kärnvapen, avsedda att användas i direkt krigföring. Tidigare har principen varit att kärnvapen finns till för att inte användas, enligt kalla krigets terrorbalans. Utvecklandet av små, lätta kärnvapen betyder att tröskeln för användande av kärnvapen sänks.

En utveckling och förbättring av existerande arsenaler kallas vertikal spridning, i motsats till den horisontella spridningen som handlar om att nya länder skaffar kärnvapen. Utveckling av kärnvapen strider mot kärnvapenstaternas åtaganden enligt ick-spridningsavtalet NPT. Enligt avtalets artikel VI lovar kärnvapenstaterna att nedrusta sina arsenaler.

USA

Under kalla kriget spenderades astronomiska summor på att utveckla, provspränga och producera nya kärnvapen i USA. Efter kalla krigets slut avtog utvecklingen, och USA deklarerade ett uppehåll (moratorium) i sina kärnvapenprovsprängningar även om man inte ratificerat det fullständiga provstoppsavtalet (CTBT). Kvaliteten på de amerikanska kärnvapenarsenalerna upprätthålls genom ett Life Extension Program, som ersätter föråldrade komponenter med nya men i princip identiska delar.¹

Idag menar Bushadministrationen i USA att de amerikanska kärnvapenarsenalerna är föråldrade och rentav kan utgöra säkerhetsrisk på grund av sin höga ålder. Man föreslår därför att den existerande arsenalen ska bytas ut för att öka pålitligheten och säkerheten. Kritiker menar att det inte stämmer; att amerikanska arsenaler är robusta och vältestade och att dessa inte behöver bytas ut utan med rätt underhåll kan bevaras i utmärkt skick. Viljan att byta ut kärnvapnen mot nya skulle snarare hadla om en maktuppvisning och framför allt vapenindustrins strävan efter pengar och arbetstillfällen.²

Ett nytt program godkändes den 30 november 2006 av Nuclear Weapons Council (kärnvapenrådet) och går under namnet Reliable Replacement Warhead (RRW). RRW utvecklas av The National Nuclear Security Administration (nationella administrationen för kärnvapensäkerhet, NNSA), som har ansvaret för det amerikanska kärnvapenprogrammet. Den nya kärnvapendesignen ska vara enkel, pålitlig och tillhandahålla en kärnvapenarsenal i USA som kräver litet underhåll över lång tid.³

Amerikanska kongressen är oense om vidden av RRW-programmet. Vissa ledamöter tycker att det på sin höjd ska vara ett program för att bevara existerande arsenaler med minsta möjliga uppgraderingar, medan andra menar att hela kärnvapenarsenalen behöver ersättas med nya vapen för att möta nya behov.⁴ Projektet beräknas kosta 25 miljoner dollar för 2006, 28 miljoner för 2007 och 89 miljoner dollar för 2008.⁵

Inrättandet av RRW-programmet hotar att störa hela det internationella samarbetet kring icke-spridning av kärnvapen. Att i detta skede bryta mot internationellt samarbete för icke-spridning gör också att pressen minskar på länder som idag misstänks försöka skaffa egna kärnvapen, som Iran och Nordkorea, att släppa sina kärnvapenplaner. Man kan också anta att försvarsdepartementet i USA inte skulle acceptera att placera nya kärnvapentyper i den amerikanska kärnvapenarsenalen utan att dessa först har provsprängts. Om USA skulle genomföra så lite som en enda kärnvapenprovsprängning, är risken stor att andra länder skulle följa efter. Det ökar risken för en ny, farlig, kärnvapenkapprustning.⁶

Även utveckling av andra nya typer av kärnvapen har funnits på dagordningen under George W. Bush:s tid vid makten. 1993 förbjöd Kongressen forskning och utveckling av kärnvapen med en sprängkraft på mindre än fem kiloton, eftersom detta skulle suddat ut gränsen mellan kärnvapen och konventionella vapen. Bushadministrationen har pressat igenom en försvagning av den lagen och visat stort intresse för små, taktiska kärnvapen avsedda att användas i direkt krigföring, så kallade mini-nukes.⁷ Även Bunker Bustern, ett kärnvapen avsett att penetrera markytan och spränga underjordiska mål, har varit på tapeten. Anslagen för dessa har dock i huvudsak dragits in och administrationen drog tillbaka sin ansökan om finansiering av projektet år 2005.

Ryssland

Även i Ryssland reducerades kärnvapenprogrammet efter kalla krigets slut, med en vacklande ekonomi och förändrat säkerhetspolitiskt läge. Under de senaste åren har dock flera signaler kommit från Ryssland om att man utvecklar och förbättrar sin kärnvapenarsenal. Vladimir Putin har under sin presidentperiod försökt hävda Moskvas roll på den internationella arenan genom att blåsa nytt liv i de ryska militära styrkorna som splittrades upp under det tumultartade 1990-talet.

I oktober 2007 meddelade president Putin att Ryssland arbetade med nya typer av kärnvapen som en del av en "grandios" plan att stärka landets försvar. "Vi kommer att utveckla missilteknologi och helt nya strategiska kärnvapenkomplex - helt nya" sa Putin. Han specificerade inte vidare vad detta innebar, men betonade att vid sidan av de landbaserade ballistiska missilerna kommer utveckling även att ske i andra delar av den ryska kärnvapentriaden - kärnvapenubåtar och strategiska bombflyg.⁸ Putin varnade också USA att inte ignorera ryskt motstånd mot det missilförsvar som USA planerar att upprätta i Polen och Tjeckien, och lovade att vidta motåtgärder mot missilförsvaret om det blir verklighet.⁹

Med flera länder från det forna Sovjetunionen (Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern) som anslutit sig till försvarspakten NATO kan Ryssland känna sig trängt. Framtidsutsikten att Ukraina och Georgien skulle gå med i den västerländska försvarspakten gjorde Putin så upprörd att han i början av 2008 hotade med att rikta kärnvapenmissiler mot Ukrainas huvudstad Kiev om landet går med i NATO.¹⁰ En storsatsning i Ryssland på utveckling och förbättring i kärnvapenarsenalerna är därför inte osannolik.

2007 började Ryssland testa en MIRV- version av sin mobila missil Topol-M. Det interballistiska missilsystemet var avsett att endast transportera en kärnvapenstridspets per missil, men nu har alltså Ryssland börjat utrusta dessa med flera olika kärnvapenstridspetsar som gör att missilen kan träffa flera olika mål. Man tror att det utvecklade systemet ska vara klart att användas 2010.¹¹

Storbritannien

Den 14 mars 2007 röstade det brittiska parlamentet JA till att förnya landets Tridentförsvar. Tridentsystemet utgörs av Storbritanniens kärnvapenbestyckade ubåtar. Om landet skulle välja att inte förnya dessa kommer de nuvarande kärnvapenubåtarna att vara uttjänta runt år 2025. Den nya flottan beräknas ta ca 17 år att bygga upp och kommer sedan att vara fungerande fram till 2050.¹²

Det nya Tridentprogrammet har kritiserats kraftigt av fredsrörelsen i Storbritannien och övriga världen. Man anser att ett förnyat kärnvapenprogram binder Storbritannien till en säkerhetspolicy baserad på massförstörelsevapen, vilket bidrar till ökad internationell spänning och risk för kärnvapenkappning.¹³

Frankrike

Frankrikes kärnvapenpolicy ändrades i januari 2006 när president Jacques Chirac meddelade att Frankrike inte skulle tveka att använda kärnvapen mot någon stat som riktar terrorhandlingar mot franska intressen.¹⁴ Några veckor efter Chiracs uttalande kom uppgifter om att Frankrike i hemlighet

hade modifierat sin kärnvapenarsenal för att öka träffsäkerheten och räckvidden.

Två större förändringar hade gjorts: bomberna kan nu detoneras på hög höjd och skapa en elektromagnetisk impuls (EMI) som slår ut fiendens dator- och kommunikationssystem. Antalet stridsspetsar ombord på de franska kärnvapenubåtarna hade minskats för att öka räckvidd och precision.¹⁵

Kina

Kinas kärnvapenarsenaler är ännu mer hemligstämplade än de andra kärnvapenländernas och man vet mindre om de kinesiska kärnvapenplanerna. Kina har dock under senare år utvecklat snabbare och mer precisa missiler som kan bära mindre singelkärnvapenstridsspetsar eller utrustas med flera olika kärnvapenstridsspetsar (MIRV). Enligt amerikanska underrättelseuppskattningar kan ett amerikanskt ballistiskt missilförsvar driva Kina till att öka sin kärnvapenarsenal till så många som 75-100 interkontinentala ballistiska missiler och upp till 200 utplacerade kärnvapen fram till år 2015. Enligt vissa rapporter kan Kina komma att spendera upp emot 19 miljarder dollar för att utveckla och förbättra sin kärnvapenarsenal.¹⁶

Den största delen av den kinesiska kärnvapenarsenalen är placerad på missiler som drivs med bränsle i flytande form. Det innebär att missilerna tar flera dagar att göra startklara, till skillnad från missiler som drivs med bränsle i fast form. Kina har, i enlighet med sin missilkapacitet, en policy om no-first-use, alltså att aldrig vara det första landet att använda kärnvapen mot någon annan.

Kärnvapen i världen, 2008

Land	Strategiska	Taktiska	Totalt utplacerade	Totalt reservlager
USA	3575	500	4075	5400
Ryssland	3113	2330	5192	14000
Storbritannien	~160	NA	<160	~200
Frankrike	348	NA	348	>348
Kina	~180	?	~145	~240
Indien	~50	NA	NA	~50
Pakistan	~60	NA	NA	~60
Israel	~80	NA	NA	~80
Nordkorea	<10	NA	NA	<10
SUMMA total	7715	2830	10 350	20 390

Siffrorna baserar sig på uppgifter i Nuclear Notebook (Robert Norris et.al); SIPRI Yearbook 2007 (Shannon Kile et.al) samt Federation of American Scientists (FAS). Löpande uppdateringar görs på <http://www.nukestrat.com/nukestatus.htm>.

-
- ¹ Medalia, Jonathan. *The Reliable Replacement Warhead Program: Background and Current Developments*. Congressional Research Service, uppdaterad 19 maj, 2008.
- ² Civiak, Robert. *The Reliable Replacement Warhead Program, A Slippery Slope to New Nuclear Weapons*. Tri-Valley CAREs, January 2006.
- ³ Medalia, Jonathan. *The Reliable Replacement Warhead Program: Background and Current Developments*. Congressional Research Service, uppdaterad 19 maj, 2008.
- ⁴ Civiak, Robert. *The Reliable Replacement Warhead Program, A Slippery Slope to New Nuclear Weapons*. Tri-Valley CAREs, January 2006.
- ⁵ US Department of Energy. FY 2008 Congressional Budget Request
- ⁶ Civiak, Robert. *The Reliable Replacement Warhead Program, A Slippery Slope to New Nuclear Weapons*. Tri-Valley CAREs, January 2006.
- ⁷ Ruppe, David. "U.S. Test to Model Low-Yield Nuclear Bomb Effects". Global Security Newswire, 4 april, 2006.
- ⁸ Solovyov, Dmitry. "Russia plans new nuclear weapons". Reuters, 18 oktober, 2007.
- ⁹ Halpin, Tony. "Putin says Russia to get new nuclear weapons". Times online, 18 oktober, 2007.
- ¹⁰ Baker, Peter. "US-Russia Relations Chilly Amid Transition". The Washington Post, 1 mars, 2008
- ¹¹ "Russia to deploy fixed-site Topol-M ICBMs by 2010-SMF cmdr". Ria Novosti, 8 maj, 2007.
- ¹² "Trident plan wins Commons support". BBC News, 15 mars, 2007.
- ¹³ Campaign for Nuclear Disarmament
http://www.cnduk.org/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=31
- ¹⁴ "France 'would use nuclear arms'". BBC News, 19 januari, 2006.
- ¹⁵ Willsher, Kim. "France secretly upgrades capacity of nuclear arsenal". The Guardian, 10 februari, 2006.
- ¹⁶ Nuclear Threat Initiative <http://www.nti.org/db/china/wnwmdat.htm>